

συμφωνίαν τὸ ἐν τέταρτον εἰς τὴν ἰδιοκτῆτριαν τοῦ ἀγροῦ, εὐ-
τυχῶς ὁμως ἀντὶ ἐπιεικοῦς ἀποζημιώσεως ἔμειναν πάντα κτῆμα
τῆς Ἑταιρίας. Μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ κτήματος τούτου δια-
ταχθεὶς, ὡς εἶπον, νὰ μεταβῶ εἰς Μυκῆνας διέκοψα τὰς ἐν Ἑρε-
τρίᾳ ἀνασκαφάς.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΜΥΚΗΝΩΝ ΤΟΥ 1886

(πίν. 4 καὶ 5)(1).

Τὸν Μάιον τοῦ 1886 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ἀνέθηκέ μοι
νὰ ἐνεργήσω ἀνασκαφὰς δαπάναις αὐτῆς ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυ-
κηνῶν. Τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐκτίθενται ἐνταῦθα.

Ἀνάκτορον. Πάντες οἱ τὰς Μυκῆνας πρὸ τῶν τελευταίων ἀνα-
σκαφῶν ἐπισκεφθέντες ἠδύναντο νὰ παρατηρήσωσιν ἐπὶ τῆς ὑψί-
στης αὐτῆς κορυφῆς θεμέλια ἐκ λίθων οὐχὶ λίαν ὀγκωδῶν ἀποτε-
λοῦντα εὐρύχωρον τετράγωνον καὶ φαινόμενα κάλλιον μάλιστα
κατὰ τὴν βορείαν, τὴν μεσημβρινὴν καὶ ἐν μέρει τὴν δυτικὴν πλευ-
ρὰν τοῦ τετραγώνου· ἀκριθέστατα ἐσημειώθησαν ταῦτα ὑπὸ τοῦ
Steffen ἐν *Karten von Mykenae, Berlin 1884* ὑπὸ τὸ ὄνομα
Κυκλώπεια θεμέλια. Ἐκ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη,
ὅτι οἱ τοῖχοι οὗτοι ἀπετέλουν τὸ κρηπίδωμα οἰκοδομήματος ἐπι-
μήκους, ἴσως ναοῦ τινος καὶ ὅτι παρ' αὐτό, ἐν μέρει δὲ ὑπ' αὐτό
εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια κτιρίων ἀρχαιοτέρων ἀνηκόντων εἰς δύο
διαφόρους ἐποχάς· διότι τὸ ἐν τρίτον περίπου τοῦ κρηπιδώμα-
τος, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶναι τεθεμελιωμένον οὐχὶ ἐπὶ τοῦ

(1) Ἡ μόνη ἄλλειψις τῶν σχεδίων, ἃ ἐξεπόνησεν ὁ διευθυντὴς κ. Dörpfeld,
εἶναι ὅτι δὲν σημειοῦνται ἐν αὐτοῖς τὰ ὕψη τῶν διαφόρων μερῶν τῶν οἰκοδομη-
μάτων τοῦτο ἐλπίζομεν νὰ ἀναπληρώσωμεν ἐν νεωτέρῳ σχεδίῳ, ἐὰν αἱ ἀνασκα-
φαὶ ἐξακολουθήσωσιν. Εἰς τὸν κ. Dörpfeld ὀφείλω χάριτας καὶ διὰ τὴν προθυ-
μίαν, μεθ' ἧς ἔλυσεν ἀπορίας μου τινὰς σχετικὰς πρὸς διαφόρους ἀρχιτεκτονικὰς
λεπτομερείας.

στερεοῦ βράχου, ὅπως τὸ λοιπόν, ἀλλ' ἐπὶ ἐπιχώσεως ἀποτελουμένης ὑπὸ τῶν ἐρειπίων ἀρχαιοτέρων οἰκοδομημάτων καὶ ἐχούσης ὕψος μέχρι τριῶν μέτρων· ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἐκτισμένον τὸ κρηπίδωμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν ἔχει ὕψος 0,70 ἕως 1 μ. Καλύπτει δὲ ἡ ἐπίχωση αὕτη ἔδαφος τεχνητὸν ἐξ ἀσβέστου, ὁποῖον εἶναι τὸ τοῦ ἐν Τίρυνθι ἀνακτόρου· καὶ οἱ τοῖχοι δὲ οἱ μετὰ τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ αὐτὸ κτίριον ἀνήκοντες, εἶναι ἀηλιμμένοι διὰ χρίσματος ὁμοίου. Ἀνεκαλύφθησαν ὁμοίως καὶ τοῖχοι ἄνευ ἀλοιφῆς, οἵτινες εἰσχωροῦσι μὲν ἐπίσης ὑπὸ τὸ κρηπίδωμα, εἶναι δηλαδὴ ἀρχαιότεροι αὐτοῦ, συγχρόνως ὁμοίως εἶναι ὑστερώτεροι τῶν ἄλλων, διότι κεῖνται ἐπὶ τοῦ κεχρισμένου ἐδάφους, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ ὑπ' αὐτοῦς (ἐν τῷ σχεδίῳ ἐδηλώθησαν οὗτοι διὰ χρώματος φαίου ἀνοικτοῦ).

Ἔχομεν λοιπόν τριῶν ἐποχῶν λείψανα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως· πρῶτον κτιρίου ἔχοντος ἔδαφος καὶ τοίχους κεχρισμένους, ὡς οἱ τοῦ ἐν Τίρυνθι ἀνακτόρου, ᾧ προφανῶς καὶ σύγχρονον εἶναι· δεῦτερον λείψανα τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου τοίχων, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν ὑστερωτέραν καὶ, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, πτωχότεραν· καὶ τρίτον τὰ λείψανα τοῦ νεωτάτου τῶν κτιρίων, τὸ κρηπίδωμα δηλαδὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ναοῦ.

Τὸ κρηπίδωμα εἶναι, ὡς εἶπομεν, ᾠκοδομημένον διὰ λίθων οὐχὶ λίαν ὀγκωδῶν ἀτέχνως καὶ ἄνευ πολλῆς ἐπιμελείας συνηρμοσμένων, ὡς φαίνεται σήμερον τοῦλάχιστον· διότι ἀρχικῶς πιθανὸν νὰ ἐπληροῦντο τὰ τῶν ἄρμων χάσματα διὰ πηλοῦ. Ἐν γένει ὑπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν τέχνην τμημάτων τινῶν τοῦ περιβόλου τῆς ἀκροπόλεως ἐκτισμένων διὰ λίθων πολυγωνικῶν ἄριστα συνηρμοσμένων ἄνευ πηλοῦ, π. χ. τοῦ κατὰ τὴν ΜΔ πλευρὰν πύργου καὶ τοῦ κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν τμήματος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τμήματα ταῦτα ᾠκοδομήθησαν βεβαίως πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀργείων καταστροφῆς τῶν Μυκηνῶν (1), τὸ πολλῶ αὐτῶν ἀρ-

(1) Δέν μοι φαίνεται ἀπίθανον, ὅτι ᾠκοδομήθησαν ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν Περσῶν λείας καὶ ὅτι αὐτὰ ὑπῆρξαν ἡ ἀφορμὴ τῆς μεταξὺ Ἀργείων καὶ Μυκηνῶν ἐριδος· τοῦλάχιστον, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὅταν ᾠκοδομηθῇ ὁ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς πύργος, ὑπῆρχεν ἤδη ἐνταῦθα πολλῶν μέτρων ἐπίχωσης.

χαϊκώτερον τὴν ὄψιν κρηπίδωμα δὲν φαίνεται ὑστερώτερον τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Τοὺς ὑπ' αὐτὸ εἰσχωροῦντας τοίχους ἄνευ χρισμακτος θεωρῶ ἀρχαιότερους καὶ τοῦ ἔκτου αἰῶνος, οἱ δὲ κεχρισμένοι τοῖχοι καὶ τὸ κεχρισμένον ἔδαφος πρέπει νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἐποχὴν προϊστορικὴν. Τὰ συμπεράσματα ταῦτα ἐπικυροῦνται καὶ ὑπὸ τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς γενομένων εὐρημάτων.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συνοψίσωμεν ὡς ἐξῆς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναίων οἰκοδομημάτων· ἀρχικῶς ἔκειτο ἐνταῦθα οἰκία εὐρύχωρος καὶ, ὡς ἐκ τῆς κατωτέρω περιγραφῆς ἐξάγεται, πολυτελής, ἀνάκτορον πιθανώτατα τῶν βασιλείων τῆς χώρας· τοῦτο κατὰ τινὰ ἐποχὴν ἐπυρπολήθη ὑπὸ ἐπιδρομέων, ἀφοῦ διηρηπάγη πρότερον ἐντελῶς, δὲν ἀνωκοδομήθη δ' ἔπειτα πλέον· ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν ἦτο ἐπιδρομὴ ἐχθρῶν παροδική, ἀλλὰ κατὰκτησις διαρκῆς. Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ἀρχαίου ἀνακτόρου ἔκτισαν οἱ νέοι τῆς χώρας κύριοι ἕνα ἢ πλείονας πενιχροῦς οἰκίσκους ἐκ λίθων μικρῶν μετὰ πηλοῦ, οὓς βραδύτερον, ἄγνωστον διὰ τινὰ λόγον, ἀφῆκαν νὰ καταρρεύσωσιν· ἴσως ἢ ἀπόφασις τῶν Μυκηναίων νὰ οἰκοδομήσωσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ναὸν ἢ ν' αὐξήσωσιν αὐτὸν ὑπάρχοντα ἤδη, ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο.

Ὁ πρὸ τῆς μεσημβρινῆς τοῦ ναοῦ προσόψεως χωρὸς ἦτο ἰσοπεδωμένος, ὡς ἀποδεικνύει τὸ ἀνάλημμα Α, τὸ ὁποῖον παρὰ ληλον ὄν τῆς κατὰ τοῦτο πλευρᾶς τοῦ κρηπίδωματος δὲν δύναται νὰ εἶχεν ἄλλον σκοπὸν ἢ νὰ συγκρατῇ τὰ χῶματα.

Ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν εὐρέθη παρὰ τὸν ναὸν μόνον πλάξ ἐκ τοῦ γείσου, οὐδὲν δ' ἄλλο· ἀνεκαλύφθησαν ὅμως δύο μικρὰ τεμάχια ἀναγλύφων, ὧν τὸ πρῶτον ἔκειτο παρὰ τὴν ΝΑ γωνίαν τοῦ κρηπίδωματος εἰς ἐλάχιστον βάθος· ἐπ' αὐτοῦ σώζονται τὰ κατώτατα ἄκρα μορφῆς πρὸς ἀριστερὰ βαινούσης, πατούσης δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δι' ὅλου τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τρόπον· οὐχὶ μακρὰν αὐτοῦ εὐρέθη τὸ ἕτερον, ἐφ' οὗ σώζονται δύο πόδες καὶ ἐν γόνυ κεκαμμένον· ἀμφοτέρω τὰ τεμάχια εἶναι ἐκ λίθου πωρίνου, προέρχονται δ' ἴσως ἐκ μετοπῶν τοῦ ναοῦ.

Ὁ ναὸς ἐσώζετο καὶ καθ' οὓς χρόνους βραδύτερον συνφάσιθη ἢ κώμη τῶν Μυκηναίων (ἴδε Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σ. 158-9),

ἴσως μάλιστα ἐπέζησεν αὐτῆς. Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν, ἐννέα περίπου μέτρα ἀπὸ τῆς ΜΑ γωνίας, ἀνεκαλύφθη εἰς βάθος μόλις 0,50 μ. τὸ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1887 σ. 156 δημοσιευθὲν ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἦτο ἴσως ἐστημένον οὐχὶ μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης· ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ ἀνεκαλύφθησαν διάφορα τεμάχια κεράμων, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσιν ἐγκεχαραγμένοι αἱ ἐπιγραφαὶ

1) AMO 2) EP 3) AM 4) OC 5) OY κτλ.
ὧν τινες δύνανται νὰ συμπληρωθῶσιν εἰς [δ]αμό[σια] ἢ τοιοῦτό τι.

Οἱ ἐν τῇ αὐτῇ μεταγενέστεροι τοῖχοι ἔχουσιν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ σχεδίου φαίνεται, πᾶχος πολὺ λεπτότερον τῶν λοιπῶν, ἦτοι ἀπὸ 0,35 ἕως 0,60 περίπου· εἶναι ἐκτισμένοι ἐκ λίθων μικρῶν καὶ πηλοῦ ἄνευ κονιάματος, δὲν φθάνουσι δὲ πάντοτε μέχρι τοῦ ἀρχαιότερου χειρισμένου ἐδάφους· δὲν παρατηροῦνται ἐπ' αὐτῶν καὶ σημεῖα πυρκαϊᾶς, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τῶν ἀνασκαφῶν, πρὶν ἀκόμη ἐννοήσω ἐὰν ὑπῆρχε σχέσις τις καὶ ὅποια μεταξὺ τῶν διαφόρων τοίχων, ὧν τὰ ἄνω μέρη μόνον εἶχον τότε ἀνακαλυφθῆ, ἐσημείωσα ὅτι ἐν τῇ μεταξὺ τῶν τοιχιῶν τούτων, τὰ ὅποια βραδύτερον ἀπεδείχθησαν μεταγενέστερα, ἐπιχώσει εὐρέθησαν τεμάχιά τινα ἀγγείων τρόπου γεωμετρικοῦ μετὰ γραφῶν ζώων καὶ πτηνῶν, ἐν ᾧ βαθύτερον ἐπὶ τοῦ χειρισμένου ἐδάφους καὶ ὅπου ἀλλαγῶν δὲν ὑπῆρχον οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι τοῖχοι ἅπαντα τὰ εὐρήματα ἦσαν ῥυθμοῦ μηχαναίου.

Ἡ κυρία ἀπὸ τῆς μεγάλης τῆς ἀκροπόλεως πύλης πρὸς τὸ ἀνάκτορον ὁδὸς ἦγεν οὐχὶ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν κορυφὴν, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους διὰ τινων ἐλιγμῶν ἴσως ἀνερχομένη κατέληγεν εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευρὰν ὀλίγον ὑπὸ τὴν κορυφὴν· ἐντεῦθεν ἀνέβαινον εἰς τὸ ἀνάκτορον διὰ κλίμακος μεγάλης. Ἡ ὁδὸς αὕτη πιθανῶς ἦτο ἀμαξίτι. Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλη συντομωτέρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνωφερής, διὰ τοὺς πεζοὺς, ἣτις διευθυνομένη κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν κορυφὴν ἔληγεν, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ μέρος ὅπου λήγει νῦν ὁ ἐξωτερικὸς τοῦ ἀνακτόρου περιβόλος, ἦτοι κατὰ τὸ σημεῖον τ ἀπέναντι τῆς θύρας λ.

Εἶναι λίαν πιθανόν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ ἀνακτόρου πλευρᾶς ὑπῆρχεν εἰσοδός τις, δι' ἧς οἱ ἐν αὐτῷ συνεκινῶνουν μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς ἀκροπόλεως καὶ μετὰ τῆς μικρᾶς βορείας πύλης αὐτῆς.

Πρὸ τῆς κατὰ τὴν Μ. πλευρᾶν μεγάλης κλίμακος ὑπάρχουσι δύο χώροι β καὶ γ). εἰς οὓς εἰσέρχεται τις διὰ τῆς εἰσοδου α, ἥτις δὲν ἔχει νῦν οὐδόν, πιθανόν δὲ νὰ μὴ εἶχε καὶ θύραν, ἀλλὰ μόνον παραστάδας ἐκατέρωθεν. Ἀπ' αὐτῆς εἰσήρχοντο δεξιὰ εἰς τὸ δωμάτιον β, οὗ ἡ μεσημβρινὴ πλευρὰ εἶναι κατεστραμμένη. Ἡ εἰσοδος αὐτοῦ ἔχει ὡσαύτως παραστάδας πρὸς δὲ τούτοις καὶ οὐδὸν ἐξ ἀμμοπώρου (μὴ σημειωθέντα ἐν τῷ σχεδίῳ). Ὁ χώρος γ ἔχει πλάτος 4,15, μῆκος δὲ 5,90· ἐκ τῆς μεσημβρινῆς αὐτοῦ πλευρᾶς σώζονται σήμερον μόνον δύο τετράγωνοι λίθοι ἐξ ἀμμοπώρου, καὶ τῆς δυτικῆς δὲ μέρος εἶναι ὠκοδομημένον ἐξ ὁμοίων λίθων κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον· παρὰ ταύτην τὴν πλευρᾶν καὶ τὴν συνεχομένην αὐτῇ βορείαν ἔθεε χαμηλὸν θρανοειδὲς τοιχίον ἐκτισμένον ἐκ λίθων μικρῶν καὶ πηλοῦ, τὸ ὅποιον ἐχρησίσμευεν ὅπως κἀθῆνται ἐπ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν χώρον τοῦτον ἔρχεται ἡ μεγάλη κλίμαξ, ἧς σώζονται εἴκοσι βαθμίδες καλῶς, δύο δὲ ἄλλαι διακρίνονται ἄνω ἀκόμη, ἐν ᾧ ὁ βόρειος τοίχος ἐξακολουθεῖ καὶ πέραν ὑπὲρ τὰ τέσσαρα μέτρα. Ἐκάστη αὐτῶν σύγκεται ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων ἀμμοπωρίνων λίθων, ἔχουσι δὲ πλάτος μὲν 0,35 ἕως 0,45 μ. καὶ ὕψος 0,10 ἕως 0,12. Πᾶσαι εἶναι ἐπιεχρισμέναι τὰς τε καθεύτους καὶ τὰς ὀριζοντίας ἐπιφανείας διὰ χρίσματος ἐξ ἀσθέστου ἀρκετᾶ παχείος (μέχρι 0,015 μ.)· ἐνιαχοῦ φαίνονται δύο ἀλλεπάλληλα στρώματα χρίσματος. Τὸ πλάτος τῆς κλίμακος εἶναι 2,40 μέτρων.

Τοῦ ἄνω μέρους τῆς κλίμακος ὄντος κατεστραμμένου, ἄγνωστον μένει εἰς ποῖον σημεῖον τῆς αὐλῆς κατέληγεν· ἄνωθι τοῦ βορείου τοίχου τῆς κλίμακος, κατὰ τὸ σημεῖον δ, ἔκειτο πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, οὐχὶ κατὰ χώραν ὅμως, οὐδὸς ὀγκώδης ἐκ λίθου ἀμυγδαλίτου, ὃν ἠναγκάστην νὰ μετακινήσω, διότι ἕνεκα τοῦ βάρους του ἠπέιλει νὰ καταρρίψῃ τὸν ἐτοιμόρροπον Β. τοίχον, ἐκινδύνευον δ' ἕνεκα τούτου οἱ ἐν τῇ κλίμακι

ἐργαζόμενοι ἐργάται. Ὁ λίθος οὗτος, ὃν σημειοῖ ἐν τῷ χάρτη του καὶ ὁ Steffen ὑπὸ τὸ ὄνομα antiker Baustein, ἔχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις· μῆκ. 1,62, πλ. 1,18, πάχ. 0,40· εἰς τὴν μίαν πλευρὰν ὑπάρχει ταινία ἐξειργασμένη πλ. 0,28, ἐν αὐτῇ δ' εὐρηται καὶ κοιλότης κυκλοτερῆς διὰ τὸν στρόφιγγα τῆς θύρας διαμέτρου 0,12. Τὸ ἐν ἄκρον τοῦ οὐδοῦ εἶναι ἀποκεκρουσμένον καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι γνωστὸν τὸ ὅλον μῆκος αὐτοῦ, οὔτε ἂν ἡ θύρα, εἰς ἣν ἀνῆκεν, ἦν δίφυλλος.

Ὁ οὐδὸς οὗτος, ὡς εἶπον ἤδη, δὲν εὐρέθη κατὰ χώραν, εἶναι ὅμως τόσον ὀγκώδης, ὥστε εἶναι ἀπίθανον νὰ μετηνέχθη ἐκεῖ ἀλλαχόθεν· ἄλλως τε καὶ δὲν ἦτο ὠκοδομημένος εἰς μεταγενέστερόν τι κτίσμα· ὑποθέτω λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρχικὴ του θέσις ἦτο αὐτοῦ που πλησίον· ἐπειδὴ ὅμως φαίνεται νὰ ἦτο ὁ μέγιστος τῶν οὐδῶν τοῦ μεγάρου, ὅσον ἐκ τῶν σωζομένων διαστάσεων δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐξέλεξεν αὐτὸν ὁ ἀρχιτέκτων διὰ τι τῶν δωματίων τῆς αὐλῆς, συμπεραίνω ὅτι ἀνῆκεν εἰς πύλην, ἴσως δίφυλλον, δι' ἧς εἰσῆρχοντο ἀπὸ τῆς κλίμακος εἰς τὴν αὐλήν. Ἡ πύλη αὕτη θὰ ἦτο ἡ μεγάλη τοῦ ἀνακτόρου, κεκοσμημένη ἴσως καὶ διὰ προπύλου.

Ἡ αὐλὴ ἔχει μῆκος 11,50 μ. περίπου, τὸ πλάτος τῆς ὁμοῦ δὲν δύναται νὰ μετρηθῇ, τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου αὐτῆς ἐντελῶς ὄντος κατεστραμμένου. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κεχρισμένον διὰ χρίσματος ἐξ ἀσβέστου καὶ μικρῶν χαλίκων, εἰς πολλὰ δὲ μέρη ὑπάρχουσι δύο ἀλλεπάλληλα στρώματα, ὧν τὸ κατώτερον—ἀρχαιότερον—εἶναι πάντοτε ἐπιμελέστερον καὶ δὲν ἔχει χάλικας ἀναμειγμένους μετὰ τῆς ἀσβέστου. Τοῦ βορείου τοίχου ὅσον δὲν σκεπάζεται ὑπὸ τοῦ κρηπιδώματος καὶ ἡ πρὸς τὴν αὐλήν ὄψις τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ δωματίου ἡ εἶναι ὠκοδομημένη, διὰ μεγάλων τετραγωνικῶν ἀμμολίθων, ὡς τοῦτο καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ ἐδηλώθη. Τοῦ βορείου τοίχου τὸ φαινόμενον τμήμα ἔχει ὕψος 2,40 μ. καὶ δόμους ἐξ· μεταξὺ τοῦ κατωτάτου καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ δόμου ὑπῆρχε ξύλον ὀριζοντίως τεθειμένον, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ μικρῶν λίθων καὶ πηλοῦ τοίχοις· ἡ ὑπαρξίς τῶν ξύλων τούτων ἐβεβαιώθη, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐν Τίρυνθι, συνειθίζεται δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ὀνομάζεται ξυλο-

δεσιά, διότι σκοπὸν ἔχει νὰ συνδέῃ στερεώτερον τὸν τοίχον· ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ὁμῶς τοίχῳ τῆς αὐλῆς, τῷ ἐκ πωρίνων τετραγωνικῶν λίθων κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον ὠκοδομημένῳ, ἡ ξυλοδεσιά δὲν ἦτο βεβαίως ἀναγκασία καὶ μόνον ἐκ συνηθείας μετεχειρίσθη αὐτὴν ὁ τέκτων καὶ ἐνταῦθα· νῦν τοῦ ξύλου καταστραφέντος οἱ ἀνώτεροι δόμοι ἔκλιναν ἱκανῶς πρὸς τὴν αὐλήν.

Τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ δωματίου ἡ ἠ πρὸς τὴν αὐλήν πρόσοψις ἦτο, ὡς εἶπομεν, καὶ αὐτὴ ἐκ τετραγωνικῶν ἀμμολίθων ἐκτισμένη· σήμερον μόνον εἰς δόμος σώζεται κατὰ χώραν, πρὸ αὐτοῦ ὁμῶς εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς κείμενοι εἰς δύο παραλλήλους στοίχους δέκα ἄλλοι ὁμοιοὶ λίθοι, οἵτινες φαίνεται κατέπεσαν ἀπὸ τοῦ τοίχου· τοῦ κατὰ χώραν δόμου οἱ λίθοι ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας μίαν ὀπὴν ἕκαστος (μῆκ. 0,055 ἕως 0,065· πλ. 0,04 ἕως 0,055 καὶ βᾶθος 0,06 ἕως 0,08), εἶναι δὲ ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ἀνώμαλος πλὴν ταινίας πλατείας 0,27 μ. πρὸς τὴν αὐλήν· ἐπὶ τῆς ταινίας εὐρίσκονται αἱ ὀπαί, δι' ὧν ἐστερεοῦτο, ὡς φαίνεται, καὶ ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ πρώτου δόμου ξύλον ὀριζόντιον ἱκανῶς παχύ, ἰσοπλατῆς δὲ τῇ ἐξεργασμένη ταινίᾳ· ἐπὶ τοῦ ξύλου ἔκειτο ὁ δεῦτερος δόμος, μετ' αὐτὸν δὲ ἤρχοντο οἱ ἄλλοι.

Ἀπὸ τῆς αὐλῆς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν αἰθουσαν, τὴν πρὸ τοῦ προδόμου στοάν, ἣν ὑπεβάσταζον δύο κίονες· τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἡ βᾶσις ἀνεκαλύφθη, τὴν ἐτέραν ὁμῶς σκεπάζει ἔτι τὸ κρηπίδωμα. Ἡ αἰθουσα ἔχει πλάτος 3,19 μ., τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν ἐκ τιτανολίθου.

Ὁ οὐδὸς τῆς ἀπὸ τῆς αἰθούσης εἰς τὸν προδόμον ἀγούσης θύρας εἶναι ἐκ λίθου ἀμυγδαλίτου· τὸ πλάτος τῆς θύρας ἦτο 1,94 μ., ὁ οὐδὸς φυσικῶς εἶναι μεγαλείτερος καὶ ἔχει εἰς ἑκάτερον τῶν ἄκρων δύο τετραγωνικὰς ὀπάς (0,084 ἕως 0,09 πρὸς 0,08 ἕως 0,085· βᾶθος αὐτῶν 0,03 ἕως 0,04), εἰς ἃς ἐνεγομφοῦντο τὰ ξύλα τῶν παραστάδων, ἅτινα εἶχον πάχος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἰχνῶν των, 0,71 μ. περίπου. Τῶν ξύλων τούτων τὰ κατώτατα ἄκρα ἦσαν ἐπικεχειρισμένα διὰ τοῦ συνήθους χρίσματος, ὅπως προφυλάττωνται ἀπὸ τῆς ὑγρασίας· τοῦλάχιστον παρατηρήθη τοῦτο εἰς τὴν πρὸς τὴν αἰθουσαν ὄψιν τῆς δεξιᾶς τῷ εἰσιόντι παραστά-

δος. Ὁ οὐδὸς πρὸς τὸν προδόμον ἔχει ταινίαν καλῶς ἐξεργασμένην, χαμηλοτέραν δὲ τοῦ μέρους, ἐφ' οὗ ἴσταντο αἱ παραστάδες, κατὰ 0,045· τὸ πλάτος αὐτῆς εἶναι 0,152. Εἰς τὸ δεξιὸν τῷ εἰσιόντι ἄκρον τῆς ταινίας ὑπάρχει κοιλότης κυκλοτερῆς διαμέτρου 0,15 καὶ βάρους 0,035, ἐν ἣ ἐστρέφετο ὁ στρόφιγξ. Ἐν τῇ κοιλότητι ταύτῃ εὐρέθησαν καὶ τεμάχια συμπεπιεσμένα χαλκώματος ἡμισφαιρικοῦ, τὸ ὅποιον προσηλωμένον ὄν εἰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ξυλίνου στρόφιγγος προεφύλαττεν αὐτὸ ἀπὸ φθορᾶς ἕνεκα τῆς συνεχοῦς ἐν τῇ κοιλότητι τριβῆς. Ὅμοιον χάλκωμα εἶχε καὶ ὁ στρόφιγξ μιᾶς τῶν θυρῶν τοῦ ἐν Τίρυνθι ἀνακτόρου, τὸ αὐτὸ δὲ μέσον προφυλάξεως ἦν ἐν χρήσει κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ ἐν Ἀνατολῇ (ἴδε παρὰ Perrot et Chipiez hist. de l'art II σ. 118 παράδειγμα ἐκ Χαλδαίας).

Τοῦ προδόμου τὸ ἔδαφος εἶναι ἐν μὲν τῷ μέσῳ κεχρισμένον, παρὰ τοὺς τοίχους ὅμως ἐστρωμένον διὰ πλακῶν εἰς πλάτος 1 ἕως 1,15 μ. Πρὸ τῆς δεξιᾶς δὲ τῷ εἰσιόντι παραστάδος τοῦ μεγάρου ὑπάρχει πλάξ τιτανολίθου ε, ὅπως εἶναι πᾶσαι αἱ τῆς στρώσεως, κειμένη ὅμως κατὰ 0,055 ὑψηλότερον αὐτῶν· ἡ ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνεια ἐχούσης μῆκ. 1,08 καὶ πλ. 0,79, εἶναι ἱκανῶς ἀνώμαλος.

Τοῦ μεγάρου ὁ οὐδὸς ἔχει πλ. 0,89, εἶναι ἐκ λίθου ἀμυγδαλίτου καὶ πολὺ βεβλαμμένος ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς· εἰς ἐκάτερον τῶν ἄκρων αὐτοῦ ὑπάρχουσι δύο τετραγωνικαὶ ὀπαὶ (0,085 ἕως 0,09 πρὸς 0,08 ἕως 0,085 καὶ βάρθ. 0,03 ἕως 0,04), ἐν αἷς ἐνεγομποῦντο τὰ ξύλα τῶν παραστάδων· θύρα ὅμως δὲν ὑπῆρχε, διότι οὐδεμία φαίνεται κοιλότης διὰ τὸν στρόφιγγα· καὶ ἐν Τίρυνθι τὸ μέγαρον δὲν ἐκλείετο διὰ θύρας. Τὸ ἀνοίγμα τῆς θύρας ἦτο μικρότερον τῶν 2,05 μ., ὅσον δηλαδὴ ἀπέχουσι ἀπ' ἀλλήλων αἱ διὰ τὰς παραστάδας ὀπαὶ, πιθανώτατα δὲ ἦτο ἴσον τῷ ἀνοίγματι τῆς θύρας τοῦ προδόμου, ἧτοι 1,94 μ.

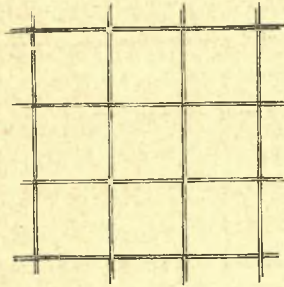
Τὸ μέγαρον εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἐστεγασμένος χώρος τοῦ ἀνακτόρου, διότι ἔχει μῆκος 12,92, πλάτος δὲ 11,50 μ. Τὴν στέγην ἐβάσταζον τέσσαρες κίονες, τριῶν ἐκ τῶν ὁποίων αἱ βάσεις εὐρέθησαν· αὐταὶ ἔκειντο 0,10 ἕως 0,11 μ. βαθύτερον τοῦ ἐδάφους, ὥστε τὸ κατώτατον μέρος τῶν κίωνων, ὧν ἡ διάμετρος ἦτο 0,40 μ., δὲν ἐφαίνετο. Παρὰ τὴν ΒΔ βᾶσιν εὐρέθησαν καὶ

τινα τεμάχια έλασμάτων χαλκῶν σωζόντων ήλους, δι' ὧν προσηλοῦντο εἰς ἄλλο ἀντικείμενον· δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ προέρχωνται ταῦτα ἐκ χαλκῆς ἐπενδύσεως τοῦ κίονος, ὅστις βεβαίως ήτο ξύλινος. Μεταξὺ τῶν κίωνων ὑπήρχεν ή κυκλοτερής ἐσχάρα (έστία) ἔχουσα διάμετρον 3,40, ἧς ἐν τμήμα σώζεται· ή κατασκευή της εἶναι ἀπλουστάτη· διότι σύγκειται ἐκ στρώματος πηλοῦ 0,15 μ. παχέος ἐπιτεθειμένου ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τοῦ δωματίου καὶ κεχρισμένου τήν περιφέρειαν καὶ ταινίαν περιθέουσαν τήν ἄνω ἐπιφάνειαν διὰ πέντε ἄλλεπαλλήλων στρωμάτων χρίσματος, ἅτινα πάντα ήσάν ποτε κεκοσμημένα διὰ γραφῶν, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν εἶναι σύγχρονα· τὰ ἐν πίν. 5 δημοσιεύμενα, ἀντιγραφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld, εἶναι τὰ κοσμήματα τοῦ κάλλιον σωζομένου τρίτου στρώματος· τὸ τῶν καθέτων ζωνῶν κυματοειδὲς κόσμημα, ἄνευ τῶν ῥοδάκων, σώζεται καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου στρώματος, οὗ ὅμως κοσμεῖ τήν δευτέραν ὀριζοντίαν ταινίαν, τήν ἔχουσαν πλάτος 0,05 μ. Ἐννοεῖται ὅτι καθ' ὅσον ή περιφέρεια ηὔξανε καὶ ὑψοῦτο διὰ τῶν ἐπαλλήλων ἐπιχρισμάτων, ὑψοῦτο καὶ τὸ ἐντὸς διὰ τῆς ἐπιθέσεως νέων στρωμάτων πηλοῦ, ἅτινα διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἄλλων μὲν ὁ πηλὸς εἶναι μᾶλλον, ἄλλων ήττον καὶ ἄλλων οὐδαμῶς ἠχυρωμένος. Οἱ χωρικοὶ ἐν Ἑλλάδι σήμερα δὲν κατασκευάζουσι ἄλλως τὰς ἐστίας των, ἄς καλοῦσι γωνίας, περιβάλλουσι ὅμως ἐνίοτε αὐτὰς διὰ ξύλων.

Τὸ ἔδαφος τοῦ μεγάρου εἶναι ἐξ ἀσβέστου, διακρίνονται δὲ δύο ἢ τρία ἄλλεπαλλήλα στρώματα, ἐξ ὧν τὸ ἀνώτατον εἶναι πάντοτε τὸ ἀμελέστατον· ἐπὶ τοῦ χρίσματος ὑπάρχουσι ἐγκεχαραγμένοι διπλᾶι γραμμαὶ διαίρουσαι αὐτὸ εἰς τετράγωνα, ὧν αἱ διαστάσεις ποικίλλουσι ἀπὸ 1,25 ἕως 1,40 πρὸς 1,25· ή μεταξὺ τῶν διπλῶν γραμμῶν ἀπόστασις εἶναι 0,042 ἕως 0,046. Τὸ ὅλον ἔχει τοιοῦτο σχῆμα· (ἴδε σελ. 68). Παρὰ τοὺς δύο σωζομένους ὅμως τοίχους, βόρειον καὶ δυτικόν, τὸ ἔδαφος εἶναι ἐστρωμένον διὰ πλακῶν εἰς πλάτος 1,15 μ.

Πρὸς δυσμὰς τῆς αὐλῆς, ἀπέναντι τῆς αἰθούσης καὶ τοῦ μεγάρου εὐρίσκεται τὸ δωμάτιον η, τὸ ὁποῖον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς αὐλῆς οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ τοῦ χώρου ζ, εἰς ὃν εἰσέρ-

χοντο διὰ θύρας, ἧς τὸ ἐκ τιτανολίθου κατώφλιον ὀλόκληρον ἔχει μῆκος 2 μ. περίπου καὶ πλ. 0,90. Εἰς τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν μεσημβρινὸν ἄκρον αὐτοῦ εὐρίσκεται ἡ διὰ τὸν στρόφιγγα κοιλότης (διάμ. 0,08, βάθος αὐτῆς 0,05): τὸ πλάτος τῆς θύρας ὁμως πρέπει νὰ ἦτο οὐχὶ πολὺ μείζον τοῦ μέτρου.

Τὸ δωμάτιον η ἔχει δύο οὐδούς, ὅπως συγκοινωνῆ μετὰ τε τοῦ χώρου ζ καὶ τοῦ χώρου θ· θύρα ὁμως δὲν ὑπῆρχε, διότι ἐπὶ τῶν οὐδῶν οὐδεμία κοιλότης διὰ τοὺς στρόφιγγας φαίνεται· εἰς τὸ μέσον τοῦ βορείου τοίχου αὐτοῦ ὑπάρχει ἐστία τετράπλευρος οὐχὶ καλῶς διατηρουμένη ἔχουσα μῆκ. 1,05, πλ. 0,80 καὶ ὕψ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 0,05. Ἴσως ὁμως ἦτο ὀλίγον ὑψηλοτέρα, διότι ὡς εἶπον, νῦν δὲν σώζεται καλῶς. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπίσης κεχρισχένον, ὑπὸ τὸ χρίσμα δ' ἀμέσως εὐρίσκεται ὑδραγωγεῖον διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ κατεσκευασμένον ἐκ κεραμίδων, ὧν ἡ κατατομὴ ἔχει τὸ σχῆμα Π ἀνεστραμμένου· βάθος τοῦ ὑδραγωγείου 0,205, πλ. 0,22, πάχος δὲ τῶν κεραμίδων 0,02 περίπου· τὸ μῆκος ἐκάστης αὐτῶν δὲν ἐδυνήθη νὰ μετρήσῃ· ἄνω σκεπάζεται ὁ ὀχετὸς διὰ λεπτῶν λιθίνων πλακῶν.

Ὁ χώρος θ, ἐν ᾧ νῦν τοῦλάχιστον δὲν σώζονται οὐδ' ἔχνη τοίχων, συνεκoinώνει ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς αὐλῆς διὰ τοῦ διαδρόμου ι, οὗ ὁ μεσημβρινὸς τοῖχος ἔχει μῆκ. 7,37 μ. Ὁ οὐδός, εἰς ὃν ἀπολήγει ὁ διάδρομος, εἶναι ἐξ ἀμυγδαλίτου λίθου, δὲν ἔχει δὲ κοιλότητα διὰ τὸν στρόφιγγα, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν ὑπῆρχε καὶ θύρα. Παρὰ τὸν οὐδὸν τοῦτον σώζονται τρεῖς βαθμίδες ἐξ

ἀμμοπώρων ἐπικεχρισμένων διὰ διπλῶν στρωμάτων χρίσματος· ὕψος ἐκάστης τῶν βαθμίδων 0,15 ἕως 0,20 (διότι δὲν εἶναι ἐντελῶς ὀριζόντιαι), πλάτος δὲ τῶν δύο κατωτέρων 0,30 ἕως 0,35· ἡ ἀνωτάτη εἶναι σχεδὸν τετράγωνος (1 μ. πρὸς 1,08)· ἐνταῦθα στρεφόμενη ἡ κλίμαξ πρὸς δυσμὰς ἀνήρχετο εἰς ὑπερῶν τι· ἦτο δὲ πᾶσα ἐκ ξύλου, πλὴν τῶν τριῶν κατωτάτων βαθμίδων, περὶ ὧν εἶπομεν. Ὑπὸ τὴν κλίμακα φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐξοικονομηθῆ ὁ χώρος κ ὡς μικρὰ ἀποθήκη.

Διὰ τοῦ διαδρόμου ι συνεκοινῶνει ἡ αὐλή, ὡς εἶπομεν, μετὰ τοῦ χώρου θ, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ διὰ τῆς θύρας λ μετὰ τοῦ διαδρόμου μ καὶ τῶν χώρων, εἰς οὓς αὐτὸς ἄγει. Ὁ ἐξωτερικὸς περιβόλος τοῦ ἀνακτόρου ΠΠ διακόπτεται δυστυχῶς ἀπέναντι τῆς θύρας λ κατεστραμμένος ὢν, διὰ τοῦτο μένει ἄγνωστον εἰς ποῖον μέρος πρέπει νὰ τεθῆ ἡ ἄλλη πύλη ἡ ἐξωθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον ἄγουσα· κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ τόπου πρέπει νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ὁδὸς ἐρχομένη ἀπὸ ΒΔ ἔτεμνε τὸν περιβόλον οὐχὶ μακρὰν τοῦ σημείου, εἰς ὃ οὗτος σήμερον καταλήγει, ἀπετελεῖτο δ' οὕτω μεταξὺ περιβόλου καὶ θύρας λ ἐξωτερικῆ τις αὐλὴ συνεχομένη πιθανῶς μετὰ τοῦ χώρου θ. Ὁ οὐδὸς τῆς θύρας λ εἶναι μέγας ἀμυγδαλίτης λίθος ἔχων μῆκος 3,20, πλάτος 1,16 καὶ πᾶχος 0,35 περίπου· εἰς τὴν πρὸς τὸν διὰδρόμον πλευρὰν αὐτοῦ ὑπάρχει ταινία λελαξευμένη πλάτους 0,31 καὶ μήκους 1,70 μ., τοσοῦτο δ' ἦτο τὸ πλάτος τῆς θύρας, ἣτις ἦτο μονόφυλλος καὶ ἣς ὁ στρόφιγξ ἐστρέφετο ἐν κοιλότητι εὐρισκομένη εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον τῆς ταινίας καὶ ἐχούση διάμετρον 0,13, βῆθος δὲ 0,08. Ὁ διὰδρόμος μ εἶναι ἱκανῶς ἀνωφερῆς, ἔχει δὲ μῆκος ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ οὐδοῦ μέχρι τοῦ κρηπιδώματος 17,20 μ. Ἀριστερὰ τῶ εἰσιόντι εὐρίσκοντο δύο δωμάτια κατεστραμμένα νῦν· οἱ οὐδοὶ ἀμφοτέρων εἶναι ἐξ ἀμυγδαλίτου, αἱ δὲ διὰ τοὺς στρόφιγγας κοιλότητες εὐρίσκονται δεξιὰ τῶ εἰσερχομένων. Τὰ ἐδάχη αὐτῶν δὲν εἶναι κεχρισμένα, τὸ τοῦ δευτέρου (ἀνατολικωτέρου) μάλιστα εἶναι ἐντελῶς ἀνώμαλον καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον πολὺ ὑψηλότερον τοῦ οὐδοῦ, ὥστε πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐντὸς αὐτοῦ μικρὰ κλίμαξ. Τοῦ διαδρόμου τὸ ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ τοῦ δευτέρου δωματίου μέχρι τοῦ κρηπι-

δώματος τμήμα ἔχει ἔδαφος κεχρισμένον, τὸ λοιπὸν ὄχι, ἀλλὰ πιθανώτατα τὸ ἔδαφος ἐνταῦθα εἶναι κατεστραμμένον.

Ὁ διάδρομος ἦγεν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν χώρον *ν*, οὗ τὸ ἔδαφος εἶναι κεχρισμένον· μέρος αὐτοῦ σκεπάζεται ὑπὸ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ, ὥστε μόνον τὸ πλάτος τοῦ δωματίου εἶναι νῦν γνωστόν· παρὰ τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον εὐρίσκεται θρανοειδὲς κτίσμα, οὗ τμήμα μόνον μήκους 1,60 μ., ἀπεκαλύφθη, τὸ πλάτος αὐτοῦ εἶναι 0,40, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ ἔδαφους ὕψος 0,20 περίπου· εἶναι ἐκτισμένον καθ' ὃν καὶ αἱ ἐστίας τρόπον, ἥτοι ἐξ ἀπλοῦ πηλοῦ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ ἐξ ἀσβέστου χρίσμα (1). Ἀπέναντι αὐτοῦ παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον διακρίνονται ἔχνη ἐστίας (παραλειφθέντα ἐν τῷ σχεδίῳ), ἧς τὸ μῆκος ἦτο, ὡς φαίνεται, 0,73 μ. αἱ ἄλλαι διαστάσεις ἄγνωστοι. Ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ εὐρέθησαν τὰ μόνα ἐν τῷ ἀνακτόρῳ ἀνακαλυφθέντα ὅπως οὖν πολύτιμα ἀντικείμενα, ἥτοι τρεῖς χρυσαῖ ψηφίδες ὄρων, ἱκαναὶ δὲ ὑάλιναι καὶ λιθιναι.

Ὁ χώρος *ξ* εἶναι ἄγνωστον ἂν συνεκοινῶνε μετὰ τοῦ δωματίου *ν*· πιθανὸν εἶναι ἐν τῷ χώρῳ *ο* νὰ ὑπῆρχε κλίμαξ ξυλίνη κατάγουσα εἰς τὸ δωματίον τοῦτο *ξ*, οὗ τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι κεχρισμένον· ἡ κατασκευὴ του ἐν γένει ἔχει ἀνωμαλίας τινὰς καταφανεῖς καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ· ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ ΒΑ γωνία εἰσέχει, δὲν εἶναι φανερός, πιθανὸν ὅμως ἡ ὀροφὴ τοῦ δωματίου νὰ μὴ ἦτο, ὡς ἡ τῶν ἄλλων, ὀριζοντία, ἀλλὰ θολοειδής· διότι τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου ὀλόκληρον τὸ ἄνω μέρος κλίνει ἐν καμπύλῃ πρὸς τὰ ἔσω ὡσεὶ θέλον νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ἐναντι δυτικοῦ. Ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ εὐρέθη πέλεκυς χαλκοῦς ἀμφίστομος καὶ ἄωτον χαλκοῦν ἀγγεῖον ἔχον σχῆμα γάστρας.

Καὶ τοῦ δωματίου *π* ἡ εἴσοδος ἄγνωστον εἶναι ποῦ ἔκειτο· ὑποθέτω ὅμως ὅτι κατήρχοντο εἰς αὐτό, ὡς καὶ εἰς τὸ περιγραφέν *ξ*, ἀπὸ τοῦ βορείου μέρους, ὅπου ὑπῆρχον ἄλλα δωματία, ὧν μὸλις ἔχνη τινὰ σώζονται νῦν. Τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου *π* δὲν εἶναι κεχρισμένον, εὐρέθησαν ὅμως ἐν αὐτῷ τὰ μεγάλα τε-

(1) Τοιαῦτα θρανοειδῆ κτίσματα, τοιχάλια ὀνομαζόμενα, κατασκευάζουσιν ἐν ταῖς οἰκίαις των, ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι Ἀγίου Βασιλείου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τενεάν.

μάχια χρίσματος μετὰ τοιχογραφιῶν τὰ δημοσιευθέντα ἐν Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1887 πίν. 12.

Ὅτι τὸ ἀνάκτορον δὲν περιωρίζετο ἐν τοῖς περιγραφεῖσι χώροις, ἀλλὰ κατελάμβανε μείζον μέρος τῆς κορυφῆς, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ δύο οὐδῶν λίθου ἀμυγδαλίτου κειμένων ἀκόμη πρὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κρηπιδώματος πρὸς βορρᾶν τοῦ τοίχου ρ' ὅτι δὲ καὶ πρὸς βορρᾶν τῶν δωματίων γ, ξ, π ὑπῆρχον ἄλλα δωμάτια, εἴπομεν ἤδη.

Ἐκ τοῦ σχεδίου καταφαίνεται, ὅτι ἡ οἰκία, ἣν προσεπαθήσαμεν νὰ περιγράψωμεν, διαιρεῖται εἰς δύο διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων διαμερίσματα· τὸ ἐν σύγκειται ἐκ τῆς αὐλῆς μετὰ τοῦ μεγάρου, τῆς αἰθούσης καὶ τοῦ προδόμου· εἰς αὐτὸ ἀνήρχοντο διὰ τῆς μεγάλης κλιμακῆς, ἣτις ἄγει κάτωθεν εἰς τὴν αὐλήν. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτῆς πλευρᾶν, ἐν ἣ κατ' ὑπόθεσιν ἐθέσαμεν τὴν κυρίαν τοῦ ἀνακτόρου πύλην, πιθανὸν εἶναι ὅτι ὑπῆρχον καὶ τινὰ δωμάτια ἢ στοά. Τὸ μέγεθος τοῦ μεγάρου μετὰ τῆς αἰθούσης καὶ τοῦ προδόμου ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἦτο τοῦτο τὸ σπουδαιότερον τῆς οἰκίας μέρος, ὁ ἀνδρῶν. Τὸ ἕτερον διαμερίσμα ἀποτελεῖται σήμερον ἐκ τοῦ διαδρόμου μ καὶ τῶν δωματίων, εἰς ἃ αὐτὸς ἄγει· ἐν ἐνὶ ἐξ αὐτῶν, τῷ γ, εὐρέθησαν, ὡς εἴπομεν, διάφοροι ψηφίδες ὄρμων· ἐκ τούτου δὲ μόνου ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ἀνήκεν αὐτὸ εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ὁ χώρος ξ ἀδύνατον φαίνεται νὰ ἦτο ἄλλο τι ἢ θάλαμος, ἐν ᾧ ἔκειντο τὰ κειμήλια, ὁ δὲ παρ' αὐτὸν π εἶναι, ὑποθέτω, κοιτῶν· ἐὰν ἦτο καὶ αὐτὸς ταμειον ἢ ἀποθήκη, δὲν θὰ ἐξηγεῖτο ἡ ἐν αὐτῷ εὔρεσις τῶν ὠραίων τοιχογραφιῶν. Μέρος τοῦ γυναικωνίτου ἀπετέλουν καὶ τὰ ἐκ θεμελίων καταστραφέντα νῦν δωμάτια, τὰ ὁποῖα ἔκειντο πρὸς βορρᾶν τῶν σωζομένων· τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, εἶναι δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῆς λίαν πιθανή, διότι τοιοῦτος οἶκος εἶχεν ἐξ ἀπαντος ἀνάγκην πολλῶν ἄλλων χώρων. Τὰ δωμάτια ταῦτα ἔκειντο τέσσαρα τοῦλάχιστον μέτρα ὑψηλότερα τοῦ ἐδάφους τοῦ μεγάρου τῶν ἀνδρῶν καὶ εἶχον κατὰ τοῦτο θέσιν καλλιτέραν· ὁ λόγος τούτου εἶναι ἀπλοῦς· ἡ κορυφὴ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν εἶναι ἐν καιρῷ χειμῶνος λίαν ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἀπὸ τῆς Κυλλήνης παγετώδεις πνοὰς τοῦ βορρᾶ, ὅστις καὶ

τὸ θέρος ἀκόμη πνέει τόσον συχνὰ καὶ μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος, ὥστε καθιστᾷ δυσάρεστον τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς κατοικεῖν· ἐξ ἐναντίας τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν κείμενον ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ὀλίγα μέτρα ὑπὸ τὴν κορυφὴν ἦτο ἠσφαλισμένον κατὰ τε τοῦ βορρᾶ καὶ—διὰ τοῦ ἀπέναντι τῆς ἀκροπόλεως ὄρους τῆς Σάρας—κατὰ τοῦ νότου, ὅστις ὡσαύτως εἶναι πολλάκις λίαν σφοδρός.

Τὰ δύο διαμερίσματα συγκοινωνοῦσι μετ' ἀλλήλων διὰ τοῦ διαδρόμου ι, πιθανῶς ὅμως ὑπῆρχεν ὁδὸς συγκοινωνίας καὶ πείριξ τοῦ δωματίου η παρὰ τὸν ἐξωτερικὸν περιβόλον ἄγρουσα· τὸ δωματίον η κεῖται μεταξὺ τῶν δύο διαμερισμάτων, ἀνῆκει ὅμως εἰς τὸ πρῶτον, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ πολὺ εὐκολώτερον.

Ἡ ξυλίνη κλίμαξ κ ἤγεν εἰς ὑπερῶον κείμενον, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τοῦ διαδρόμου ι καὶ τοῦ δωματίου η, καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀνδρῶνα.

Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς οἰκοδομῆς δὲν ἔχω νὰ εἶπω πολλὰ μετὰ τὴν ἀκριβῆ περιγραφὴν τοῦ ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθος ὑπὸ ἀνδρὸς εἰδικοῦ, ὡς ὁ κ. Dörpfeld· περιορίζομαι δὲ νὰ βεβαιώσω ὅτι τό τε ἔδαφος καὶ οἱ τοῖχοι καὶ αἱ θύραι καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πεποιημένα καθ' ὃν καὶ τὰ ὅμοια ἐν Τίρυνθι. Μόνον ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὑλικὸν φαίνεται ὅτι ἐν Μυκῆναις ἐγένετο ὀλίγη χρῆσις πλίνθων ὀπτῶν ἢ ὠμῶν, πολὺ δὲ μείζων τῶν λίθων· οὐχ ἦττον τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ βορείου τοῦλάχιστον τοίχου τοῦ μεγάρου τῶν ἀνδρῶν ἦτο ἐκ πλίνθων ἐκτισμένον, διότι εὐρέθησαν αὐτόθι σωροὶ πλίνθων, ὧν ὅμως οὐδεμία διετηρεῖτο καλῶς ὅπως μετρηθῆ. Οἱ λίθοι τῶν τοίχων εἶναι συνήθως μικροί, τοῦ μεγάρου ὅμως τὸ κατώτατον μέρος τῶν τοίχων εἶναι ἐκτισμένον ἐξ ἰκανῶς ὀγκωδῶν· εἰς ἔχει μῆκος τοῦλάχιστον 1,35, διότι μέρος αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ τοῦ χρίσματος. Ἐπὶ τῶν λίθων ὑπάρχει ἀλοιφὴ ἐκ πηλοῦ ἠχυρωμένου, ἐπ' αὐτῆς δὲ τὸ ἐξ ἀσθέστου χρίσμα, τὸ ὅποιον ἔχει πάχος μέχρι 0,012 μ. Κατὰ διαστήματα οὐχὶ πάντοτε ἴσα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ τοίχῳ, ὡς ἐρρήθη ἤδη, ἐνθεθειμένα δοκοὶ ὀριζόντιοι (ξυλοδεσιαί), αἰτινες καεῖσαι ἢ σαπεισαι ἔκαμαν τοὺς τοίχους νὰ κλίνωσι πρὸς ἓν μέρος· εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ μεγάρου ἡ πρώτη ξυλοδεσιὰ

εύρίσκεται εις ὕψος 0,85 μ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἡ δὲ δευτέρα 0,60 μ. ὑψηλότερον.

Χρῖσμα ἐξ ἀσβέστου εἶχον πάντες οἱ τοῖχοι, ὡς φαίνεται, ἢ τοὐλάχιστον οἱ πλείστοι, ἄγνωστον ὅμως ἂν εἶχον καὶ τοιχογραφίας· εὐρέθησαν τοιαῦται, πλὴν τῶν μνημονευθειῶν τοῦ δωματίου π, πλείσται ἐν τῷ μεγάρῳ, εἰς τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ ὁποίου ἀκόμη διακρίνονται λείψανα τοιχογραφιῶν παριστωσῶν κύκλους καὶ κλάδους, ὡς φαίνεται, διὰ χρωμάτων ἐρυθρῶν, πρασίνων καὶ κιτρίνων (;) ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ. Τὰ κοσμηματα ταῦτα ἀποτελοῦσι ζώνην ὕψους ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 0,80 μ., μετ' αὐτὴν δ' ἤρχοντο ἄλλαι· ἐκάστη τῶν ζωνῶν διηρεῖτο πάλιν εἰς τμήματα καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἶχεν ἴδιον κόσμημα· εὐρέθησαν παρὰ τοῦτον τὸν βόρειον τοῖχον χαμαὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τεμάχια μετὰ κοσμημάτων φολιδωτῶν, ἄλλα μετὰ κοσμημάτων ἀβακωτῶν καὶ οὕτω καθεξῆς· μεταξὺ δὲ τῆς θύρας τοῦ μεγάρου καὶ τῆς ΒΔ γωνίας αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐν Ἄρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 11 δημοσιευθέντα χρῖσματα μετὰ παραστάσεων ἀνθρώπων καὶ ἵππων. Τεμάχια τινὰ εὐρέθησαν καὶ ἐν τῷ δωματίῳ η, ὡσαύτως εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν τῆς αὐλῆς καὶ τέλος ἐν τῷ προδόμῳ.

Ἡ ὀροφὴ ἦτο καὶ ἐν Μυκῆναις, ὡς ἐν Τίρυνθι, ὀρίζοντια καὶ κατεσκευασμένη ἐκ πηλοῦ καὶ ἀσβέστου· κεραμίδες δὲν εὐρέθησαν· ἐντὸς δὲ τοῦ προδόμου ὑπῆρχον πλείστα τεμάχια χρῖσματος χονδροειδοῦς ἐξ ἀσβέστου καὶ χαλίκων πάχους 0,06 μ., τὸ ὁποῖον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προήρχετο ἐκ τοῦ δώματος, ὡς καλεῖται σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἢ ἐπὶ τῆς στέγης ter-rasse. Τέλος ἐν τοῖς δωματίοις γ καὶ ζ ὑπῆρχον τμήματα πολλὰ μίγματος ξηροῦ ἐξ ἀσβέστου καὶ πηλοῦ, ἐφ' ὧν ἐσώζοντο ἀκόμη οἱ τύποι καλῶν πυκνῶν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐπὶ τῶν δοκῶν τῆς ὀροφῆς ὑπῆρχε στρώσις καλῶν, ἐπ' αὐτῶν στρώμα παχὺ πηλοῦ καὶ ἐπὶ τούτου δεύτερον ἐξ ἀσβέστου· κατὰ τὴν πυρκαϊάν, ἐξ ἧς κατεστράφη τὸ ἀνάκτορον, τὰ ἐπὶ τῶν καλῶν στρώματα πηλοῦ καὶ ἀσβέστου ὀπτηθέντα ἐγένοντο σκληρὰ ὡς λίθος.

Ἐξω τοῦ ἀνακτόρου παρὰ τὸν περίβολον εὐρέθησαν πέντε πύθοι σ μεγάλοι κεχωσμένοι ἐν μέρει εἰς τὴν γῆν· αὐτόθι εὐρέ-

θησαν και πλείστα τεμάχια χρίσματος μετά κοσμημάτων, ἐξ οὗ καταφάνεται ὅτι και ἐξωθεν ὁ περιβολος ἐκοσμεῖτο διὰ τοιχογραφιῶν.

Ὁ ἀμμόπωρος, ὃν πολλάκις ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, εἶναι ψαμμίτης ὁμοιάζων πολὺ τῷ πῶρῳ, εὐπελέκτος δὲ και ἱκανῶς στερεός· τέμνεται και σήμερον, ὡς μοι εἶπον, μίαν και ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῶν Μυκηνῶν ἐν λατομείῳ κειμένῳ ἀριστερὰ τῆς εἰς Νεμέαν ἀγούσης· ἐν Μυκῆναις, ὡς και ἐν Τίρυνθι, ἐγένετο μεγάλη αὐτοῦ χρῆσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἐν Μυκῆναις πᾶσαι αἱ παραστάδες και τινὰ μέρη τῶν τοίχων εἶναι ἐξ αὐτοῦ πεποιημένα. Ὡς εἶδομεν, αἱ παραστάδες τῶν θυρῶν τοῦ τε προδόμου και τοῦ μεγάρου ἦσαν ξύλιναι· ἀλλαχοῦ, ὅπου οἱ τοῖχοι ἀπολήγουσιν εἰς παραστάδας, τὰ κάτω μέρη αὐτῶν ἀποτελοῦσι λίθοι τετράγωνοι ἐξ ἀμμοπόρου ἔχοντες ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὅπως τετραγώνους, εἰς ἃς εἰσῆρχοντο ἐξοχαὶ τῶν ἐπενδυσουσῶν μόνον τὰ ἀνώτερα τῶν παραστάδων μέρη σανίδων· ἐν τῷ σχεδίῳ ἐσημειώθησαν πάντες οὗτοι οἱ λίθοι· αἱ ὅσαι εἶναι συνήθως, οὐχὶ ὁμως πάντοτε, δύο ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς, ὡστε τέσσαρες, ὅταν τρεῖς πλευραὶ τῆς παραστάδος ἦσαν ἐπενδεδυμένοι· ἐνίοτε ὑπάρχουσι και πλείονες, ἄλλοτε δὲ πάλιν ὀλιγώτεροι. Αἱ διαστάσεις αὐτῶν δὲν εἶναι πάντοτε αἱ αὐταί· ποικίλλουσιν ἀπὸ 0,04 ἕως 0,075· ὁμοίως ποικίλλει και τὸ βᾶθος ἀπὸ 0,04 ἕως 0,08.

Οἰκία. Παρὰ τὸν ἐκ πολυγωνικῶν λίθων πύργον τῆς μεσημβρινοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως ἀνεκαλύφθη σύμπλεγμα ὁλόκληρον οἰκοδομῶν διαφόρων χρόνων, ἂν μὴ διαφόρων ἐποχῶν· οἱ τοῖχοι ἢ διασταυροῦνται πολλαχῶς ἢ συγκλίνοσιν, ὡστε ἀδύνατον εἶναι νὰ ὀρίσθῃ πάντοτε εἰς ποῖον οἰκοδόμημα ἕκαστος ἀνήκει. Διακρίνεται ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ἀκόμη σαφῶς τὸ σχέδιον μικρᾶς οἰκίας, ἣν μόνον θὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα.

Ὁ χῶρος Α εἶναι προφανῶς αὐλή· τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κατεσκευασμένον ὅπως και τὸ τοῦ ἀνακτόρου, δηλαδὴ ἐπὶ στρώματος λίθων ὑπάρχει χρίσμα ἐξ ἀσβέστου· εἰς τὸ κέντρον (παρὰ τὸ γράμμα Α) ὑπάρχουσι δύο πῶρινοι λίθοι κεκοιλαμένοι οὕτως,

ὥστε ν' ἀποτελεῶσι λεκάνην ἀβαθῆ διαμέτρου 0,40 ἔχουσαν ἐν τῷ μέσῳ ὀπὴν σχήματος φύλλου κισσοῦ, ἧς τὸ μέγιστον ἄνοιγμα εἶναι 0,16 μ. Τὸ ὑπὸ τὴν λεκάνην ἔδαφος εἶναι κοῖλον μέχρι βάθους 0,35 μ. περίπου. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὑποθέτει τις, ὅτι ἡ ὀπὴ αὕτη ἐχρησίμευεν ὅπως εἰσρέωσι δι' αὐτῆς τὰ ὕδατα τῆς αὐλῆς εἰς ὑπόνομόν τινα καὶ διοχετεύωνται περαιτέρω· ἐκ τῆς ὑπὸ τὴν λεκάνην κοιλότητος ὁμως ἐξήχθη γῆ τεφρώδης ἀναμειγμένη μετ' ἀνθράκων καὶ τινων ὀστέων· ἔνεκα τούτου δὲν μοι φαίνεται ἀπίθανον νὰ ἦναι βόθρος πρὸς θυσίας. Ὡς γνωστὸν καὶ ὁ ἐν Τίρυνθι βωμὸς εἶναι βόθρος.

Παρ' αὐτὸν εὕρηται βάσις κίονος ἐκ τιτανολίθου *a*, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα στοὰ ἢ πύλη ἴσως, δι' ἧς εἰσῆρχοντο εἰς τὴν αὐλήν· δὲν σώζεται ὁμως νῦν πρὸ τῆς βάσεως οὐδὲν ἄλλο ἔχνος πύλης οὔτε οὐδός. Ὁ ξύλινος κίων εἶχε διάμετρον 0,40 μ. περίπου. Πρὸ τῆς αὐλῆς ὑπάρχει τὸ προαύλιον *b*, οὗ τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι κεχρισμένον, ἀλλ' ἀποτελεῖται ὑπὸ χρώματος πεπατημένου ἐπὶ στρώσεως ἐκ λίθων κοινῶν. Ἀπὸ τῆς αὐλῆς εἰσῆρχοντο εἰς πρόδομον μικρὸν *γ* σχεδὸν τετράγωνον, ἀπ' αὐτοῦ δ' εἰς τὸ μέγαρον ἢ τὴν αἵθουσαν τῶν ἀνδρῶν *δ*· ὁ οὐδὸς τοῦ δωματίου τούτου ἦτο ξύλινος· ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει ἐστία τετράπλευρος μήκ. 1,10, πλ. 0,88 καὶ ὕψους 0,09. Ὁ πηλός, ἐξ οὗ εἶναι αὕτη ἐκτισμένη, εἶναι ἠχυρωμένος, πιθανὸν δὲ νὰ μετεχειρίσθησαν καὶ πλίνθους ὠμάς, ἅς ἐπήλειψαν διὰ πηλοῦ. Οἱ τοῖχοι τοῦ δωματίου σώζονται μέχρις ὕψους 0,45 περίπου, εἶναι δὲ καὶ αὐτοὶ ἐκτισμένοι ὡς οἱ τοῦ ἀνακτόρου, δηλ. ἐκ λίθων μικρῶν μετὰ πηλοῦ· ἐπ' αὐτῶν ἐτέθη στρῶμα πηλοῦ ἠχυρωμένου καὶ εἶτα χρίσμα ἐξ ἀσβέστου· εἰς τὸ ὕψος τῶν 0,45 μ. ὑπῆρχεν ἡ πρώτη ξυλοδεσιὰ, ἧς καεῖσης ἔκλιναν τὰ ἀνώτερα μέρη τῶν τοίχων καὶ κατέπεσαν.

Εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἄκρον τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ δωματίου τούτου εὐρέθη κεκλιμένος ἐπὶ τῆς γῆς πίθος μέγας ἔχων ὕψος 1,32 μ. διάμετρον δὲ στομίου 0,35· πλὴν τούτου ὅλον σχεδὸν τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου ἦτο οἰοεὶ ἐστρωμένον διὰ πλακῶν μολυβδίνων προερχομένων βεβαίως ἐξ ἀγγείων μολυβδίνων τακέντων

κατὰ τὴν πυρκαϊάν· ἐπὶ τῶν πλακῶν ἐσώζοντο ἔτι ἐπικεκολλημένοι κόκκοι σίτου.

Ἀπὸ τῆς αὐλῆς ἢ τοῦ προδόμου (διότι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διευκρινισθῇ) εἰσήρχοντο πρῶτον εἰς τὸ δωμάτιον ε καὶ εἶτα εἰς τὸ δωμάτιον ζ κείμενα εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν εἰς ἣν καὶ τὸ ἔχον τὴν ἐστίαν.

Ἐκ τοῦ προαυλίου κλίμαξ ἐκ δεκατριῶν βαθμίδων κατάγει εἰς διαδρόμον στενὸν μήκους 9,35, εἰς ὃν ἀνοίγονται τρεῖς θύραι θαλάμων. Ἡ κλίμαξ εἶναι ἐκτισμένη ἐκ πλακῶν μικρῶν καὶ ἀνωμάτων, ἦτο ὅμως ἐπενδεδυμένη διὰ σανίδων, ὧν τὰ ἔχνη διακρίνονται ἀκόμη ἐπὶ τῶν λίθων. Τοῦ τε διαδρόμου τὸ ἔδαφος καὶ τῶν τριῶν παρ' αὐτὸν θαλάμων δὲν εἶναι κεχρισμένον· ἀπλῶς ἐπατήθη τὸ χῶμα· κεῖται δὲ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ κατὰ 2,80 μ. περίπου χαμηλότερον τοῦ ἔδαφους τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ δωματίου δ. Ἐν τῷ μεσαίῳ τῷ καὶ μείζονι τῶν τριῶν θαλάμων, εἰς οὓς ἀπὸ τοῦ διαδρόμου εἰσήρχοντο, εὐρέθη πῖθος ἐκτισμένος παρὰ τὸν δυτικὸν τοίχον, ἄλλος δὲ ἐπίσης ἐκτισμένος ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ τρίτῳ θαλάμῳ τῷ εἰς δύο διηρημένῳ. Ἐπειδὴ, ὡς εἶπομεν, ἡ ἐπιφάνεια τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐστίαν δωματίου κεῖται κατὰ 2,80 μ. ὑψηλότερα τοῦ διαδρόμου, ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὡς εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ στέγη τῆς οἰκίας ὅλης ἦτο μία συνεχῆς, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἄνω τοῦ διαδρόμου καὶ τῶν τριῶν θαλάμων ὑπῆρχεν ὑπερῶον, οὐ ἡ στέγη ἔκειτο εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν, εἰς ἣν καὶ ἡ τοῦ δωματίου δ. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ τὸ ἀναλόγως μείζον πάχος τῶν τούς τρεῖς θαλάμους περιβαλλόντων τοίχων ὡς καὶ τὸ τῶν μεσοτοίχων τούτων τὸν λόγον ἔχει, ὅτι δηλαδὴ ἐβάσταζον αὐτοὶ καὶ δεύτερον πάτωμα.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη ὅμως τοῦτο, τὸ σχέδιον τῆς μικρᾶς ταύτης οἰκίας δὲν διαφέρει ἐν συνόλῳ μῆτε τοῦ σχεδίου τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀνακτόρου μῆτε τοῦ ἐν Τίρυνθι· διότι καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν εἰς δύο διαμερίσματα γενικὴν διαίρεσιν, εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τὸ τῶν γυναικῶν· εἰς ἀμφοτέρω εἰσέρχεται τις ἀπὸ τοῦ προαυλίου, συγκοινωνοῦσιν ὅμως μεταξὺ τῶν —ἐὰν ὑπῆρχεν ὑπερῶον ἐπὶ τοῦ διαδρόμου— πιθανῶς καὶ συν-

τομώτερον διὰ τῶν δωματίων ε και ζ. Ἄληθές εἶναι ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει τῆς ὑπάρξεως ὑπερώου ὁ διχδρομος και οἱ τρεῖς παρ' αὐτὸν θάλαμοι πρέπει νὰ ἦσαν πολὺ σκοτεινοὶ και μόλις κατοικήσιμοι, ἀλλὰ τῶ ὄντι φαίνεται ὅτι ἦσαν μόνον ταμεία και ἀποθήκαι· μάλιστα τὸ τελευταῖον ἐν τῶ μυθῶ τῆς οἰκίας κείμενον και διὰ διττῆς θύρας κλειόμενον δωμάτιον ἀναμφιβόλως ἐχρησίμευεν εἰς ἀπόθεσιν πολυτίμων ἀντικειμένων. Τῶν γυναικῶν αἱ κατοικίαι εὐρίσκοντο οὕτω ἐν τῶ ὑπερώῳ.

Τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῆς οἰκίας, δι' ἧς εἰσῆρχοντο εἰς τὸ προαύλιον, ἡ θέσις δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ, διότι ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις ἐπῆλθον ἐνταῦθα μεταβολαὶ οἰκοδομηθεισῶν νέων οἰκιῶν.

Μεταξὺ τοῦ δυτικῆς ἐξωτερικῆς τοίχου τῆς περιγραφείσης οἰκίας και τοῦ περιβόλου τῆς ἀκροπόλεως ὑπῆρχεν ἀρχικῶς δίοδος στενὴ Δ, παρὰ δὲ τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον ὁδὸς ἀνωφερῆς και κλίμαξ Κ ἐκ λίθων μικρῶν κατεσκευασμένη πρὸς εὐκολωτέραν ἀνάβασιν εἰς τὰ ὑψηλότερον κείμενα μέρη τῆς ἀκροπόλεως· ἡ κλίμαξ ἔχει βαθμίδας 32 και εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς οἰκίας, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ βαθμίδες δὲν ἔχουσι πᾶσι τὸ αὐτὸ πλάτος και ἐκ τοῦ ὅτι λίθοι τινὲς τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας κεῖνται ἐπὶ βαθμίδων· κατὰ τὸν χρόνον τῆς οἰκοδομήσεως τῆς οἰκίας ὁμως ἡ κλίμαξ ἦτο ἀκόμη ἐν χρήσει, διὰ τοῦτο ὄχι μόνον δὲν τὴν κατέστρεψαν, ἀλλὰ και ἠναγκάστησαν νὰ κατασκευάσωσι τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον τοῦ δωματίου ὁ ἀνισοπαχῆ, ὅπως μὴ καταστήσωσιν αὐτὴν λίαν στενήν.

Βραδύτερον καταστραφείσης τῆς οἰκίας ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν τριῶν θαλάμων ἄλλαι οἰκοδομαί, δύο μέτρα περιπυρῶν ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους τοῦ διαδόμου, ἐκ λίθων μικρῶν μετὰ πηλοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἀλοιφῆς. Ὅταν δὲ και αὐταὶ αἱ μεταγενέστεραι οἰκοδομαὶ κατεστράφησαν και ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐπίχωσις πολλῶν μέτρων, τότε ὑποδομήθη τὸ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος πυργοειδὲς τμήμα II τοῦ περιβόλου τῆς ἀκροπόλεως ἐκ πολυγώνων λίθων μετὰ μεγάλης τέχνης συνηρμοσμένων. Ὅτι εἶναι νεώτερον πολὺ τῆς ἀνακαλυφθείσης οἰκίας ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι δὲν ἔχει ἐσωτερικὴν πρόσοψιν, κατ' ἀκολουθίαν, πρὶν οἰκοδομηθῆ αὐτό, ὅλον τὸ μέρος τοῦτο πρέπει νὰ ἦτο

ἐπιχειρωσμένον. Ἄλλ' ὁ πύργος οὗτος ἕνεκα τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς του, πρὸ πάντων δ' ἕνεκα λόγων ἱστορικῶν, ἐὰν δὲν ἦναι ἀρχαιότερος τῶν μηδικῶν πολέμων, δὲν δύναται νὰ ἦναι καὶ πολὺ ὑστερώτερος αὐτῶν, διότι ὀλίγα ἔτη μετ' αὐτοὺς (τῷ 463 πρὸ Χρ.) αἱ Μυκῆναι κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ἀργείων. Ἐπειτα λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν θαλάμων ὑστερώτερα κτίσματα εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ πέμπτου πρὸ Χρ. αἰῶνος, αὐτοὶ δὲ οἱ θάλαμοι καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκίας λείψανα ἔτι ἀρχαιότερα — ἀναμφιβόλως προϊστορικὰ καὶ σύγχρονα τῷ ἀνακτόρῳ. Οὕτω εὐρίσκομεν καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀνωτέρω, τρεῖς διαφόρους ἐποχὰς ἀρχαιοτέρας πάσας τῆς ὑπὸ τῶν Ἀργείων καταστροφῆς τῶν Μυκηνηῶν.

Τῆς οἰκίας οἱ τοῖχοι, ἦσαν ὡς εἶπομεν ἤδη, κεχρισμένοι διὰ κονιάματος ἐξ ἀσβέστου (1), ἀλλ' ὀλίγιστα μόνον τοιχογραφίαι εὐρέθησαν· μεταξύ ἄλλων, ἐξ ὧν ἐφάνετο ὅτι μόνον διὰ τινων ταινιῶν ἐκοσμοῦντο οἱ τοῖχοι, ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ δωματίῳ δ τεμαχίον χρίσματος ἔχον κόσμημα ἀβακωτὸν συγκείμενον ἐκ τετραγωνιδίων μικρῶν μελανῶν καὶ λευκῶν, ὁποῖον καὶ ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἀνακτόρου εὐρέθη. Ἄλλο — τὸ πάντων σπουδαιότατον — τεμαχίον χρίσματος εὐρέθη ἔξω τῆς οἰκίας παρὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον αὐτῆς (κατὰ τὸ γράμμα Ζ), παρίστανται δ' ἐπ' αὐτοῦ τρεῖς ὀνοκέφαλοι μορφαὶ θαστάζουσαι ἐπὶ τῶν ὤμων ξύλον (ἔδημ. ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 10).

Ἐξ ἄλλων ἀντικειμένων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς, πλὴν τῶν πολυπληθῶν τεμαχιῶν ἀγγείων, ἀλλαχοῦ σχεδὸν οὐδὲν εὐρέθη. ἐν τῷ χώρῳ ὅμως Γ, τῷ κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ δωματίου δ, εὐρέθησαν πολλὰ μικρὰ ἀντικείμενα, ἧτοι κομβία ὀστέτινα ἢ ἐξ ὑελώδους μάζης, ψηφίδες ὄρων, ὧν πολλαὶ ἐξ ἠλέκτρου, τρία γυναικεῖα εἰδώλια ἐξ ὑελώδους μάζης, εἰς γνήσιος αἰγυπτιακὸς σκαραβαῖος, φύλλα χρυσᾶ, ἐν χρυσοῦν κόσμημα ἀνθεμοειδὲς κ.α.π., ὧν τὰ σπουδαιότερα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13. Πρὸς τούτοις πτέρυξ ἑλεφαντίνη καὶ πλίνθος, ἐφ' ἧς σώζονται γεγραμμένα δύο γυναῖκες καὶ μεταξύ αὐτῶν

(1) Ὅχι ὅμως πάντες, διότι οἱ τοῦ διαδρόμου καὶ τῶν τριῶν θαλάμων ἔχον, ὡς φαίνεται, μόνον τὴν ἐκ πηλοῦ ἠχυρωμένον ἀλοιφήν, οὐδεμίαν δ' ἐξ ἀσβέστου.

εἰδωλον ἐν ἀσπίδι (ἐδημοσιεύθησαν καὶ ταῦτα αὐτόθι πιν. 10 καὶ 13). Ὁ χῶρος οὗτος Γ ἔχει μῆκ. 4,25 καὶ πλ. 2,85, ὡς ἐκ τοῦ σχεδίου δὲ φαίνεται, δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν περιγραφεῖσαν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς ἄλλην ὀλίγον νεωτέραν. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ δὲν ἦτο κεχρισμένον, ἐσκάφη δὲ μέχρι τοῦ βράχου, διότι εὐρήματα ἐγίνοντο ἐν πάσῃ τῇ ἐπιχώσει· ἡ ἐλεφαντίνη πτέρυξ π. χ. εὐρέθη σχεδὸν ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις δὲν εἶναι ἰσοπεδωμένος· πλὴν τούτου εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον διακρίνονται ἀκόμη αἱ γραμμαὶ δύο ἀρχαιοτέρων τοίχων. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι τὸ δωμάτιον τοῦτο δὲν κατφεῖτο, ἀλλ' ἐχρησίμευε μόνον ὡς ἀποθήκη.

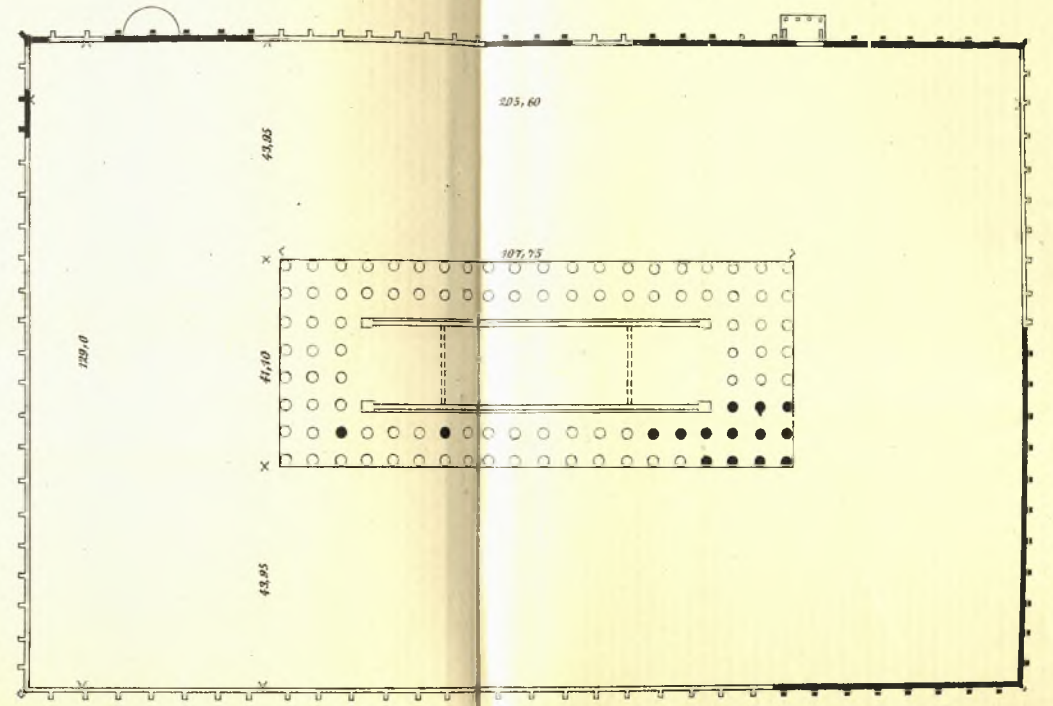
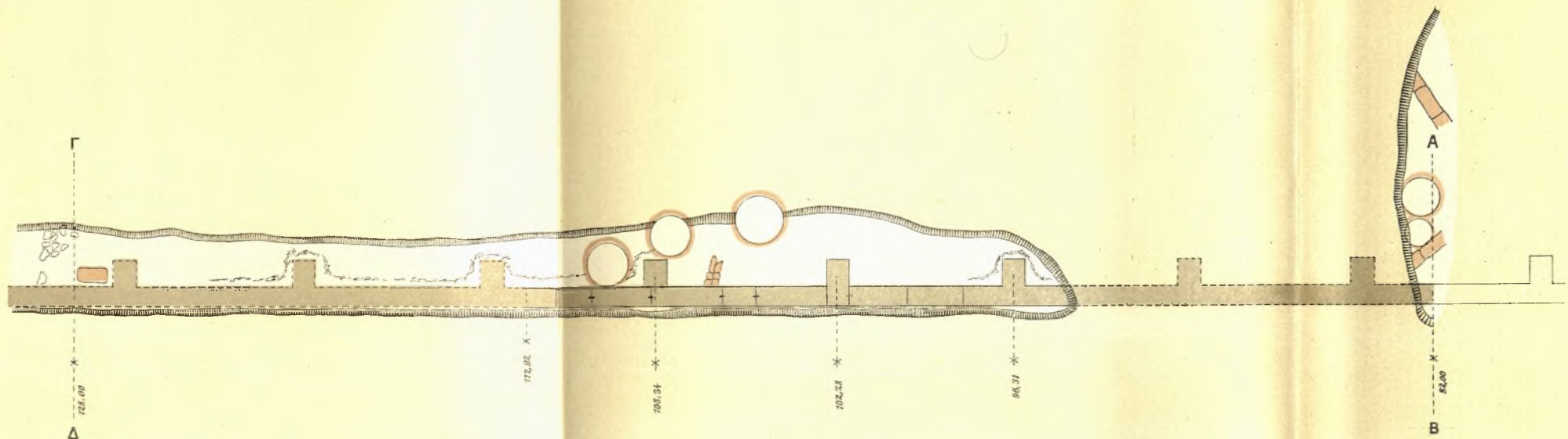
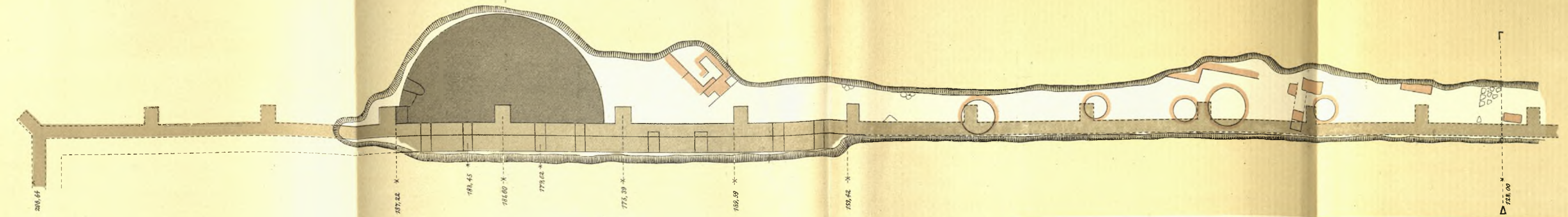
Ἡ οἰκία, ἣν περιεγράψαμεν, κατεστράφη ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀνάκτορον ὑπὸ πυρκαϊᾶς μεγάλῃς μεταβαλοῦσης τοὺς τοίχους εἰς ἀσβεστῶδες μίγμα, σκληρότατον πρὸ πάντων κατὰ τὰ μέρη, ὅπου ὑπῆρχε ξυλεία πολλή, π. χ. παρὰ τὰς θύρας.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

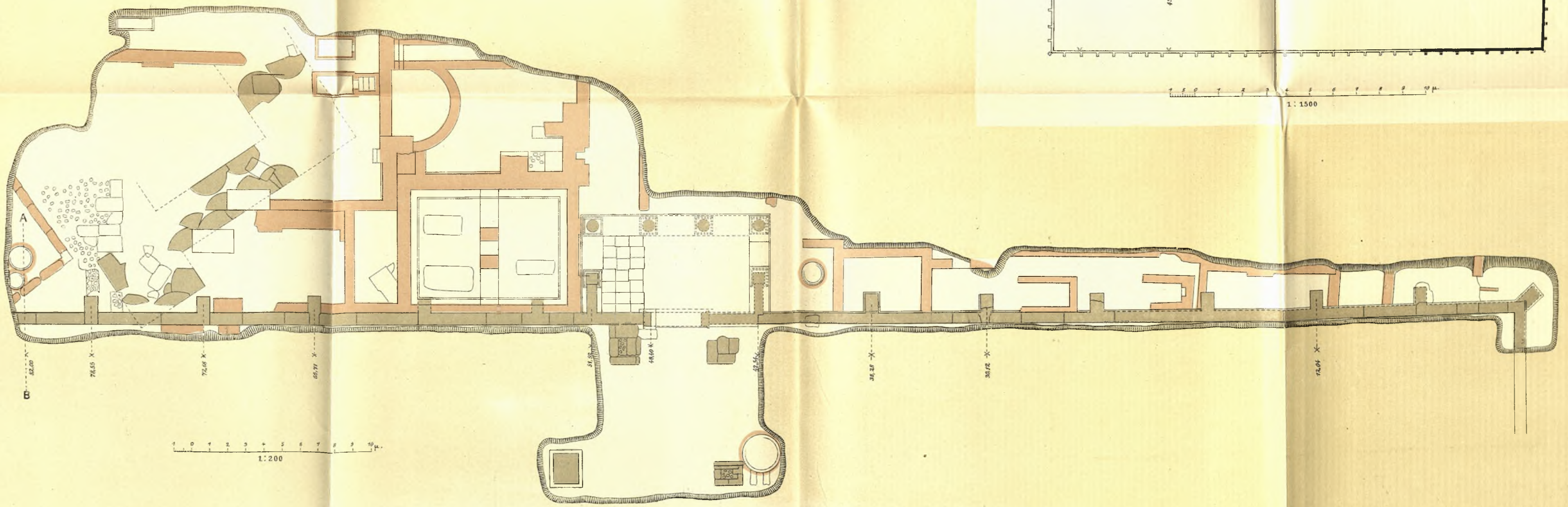
ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ

(1886)

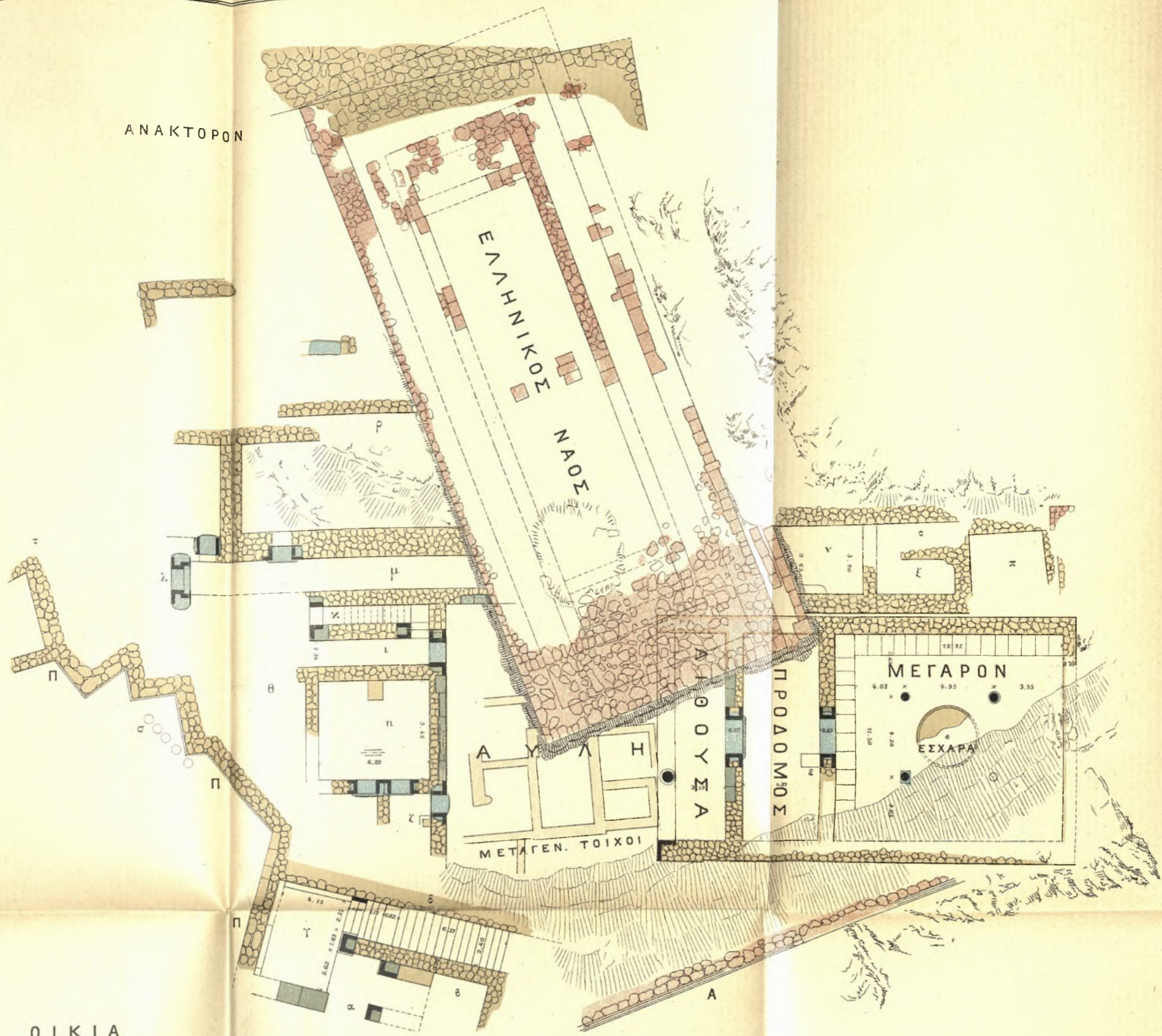
Αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνασκαφαὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἤρχισαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου καὶ ἔληξαν κατὰ τὰ μέσα Νοεμβρίου μηνός. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τρεῖς ἠναγκάσθη ἐνεκεν ἀσθενείας μου νὰ διακόψω ἐπὶ μικρὸν τὰς ἐργασίας. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἦν ἡ ἀποκάλυψις μεγάλου ῥωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος κειμένου ἀρχτικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπισθεν τῆς διπλῆς καλουμένης Στωᾶς. Τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἡ ἀποκάλυψις ἔχει μὲν καὶ τοπογραφικῶς ση-

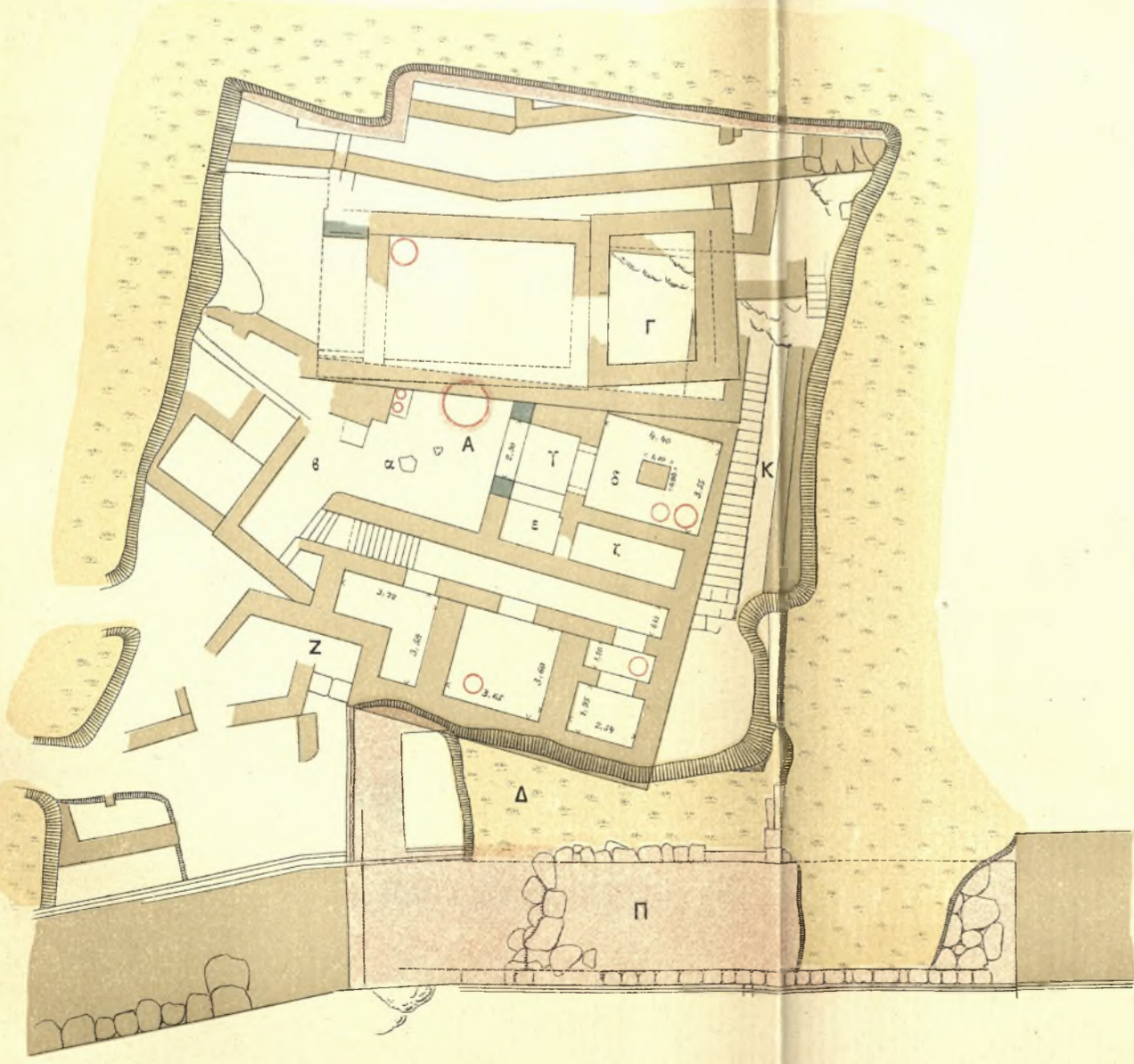
1:1500

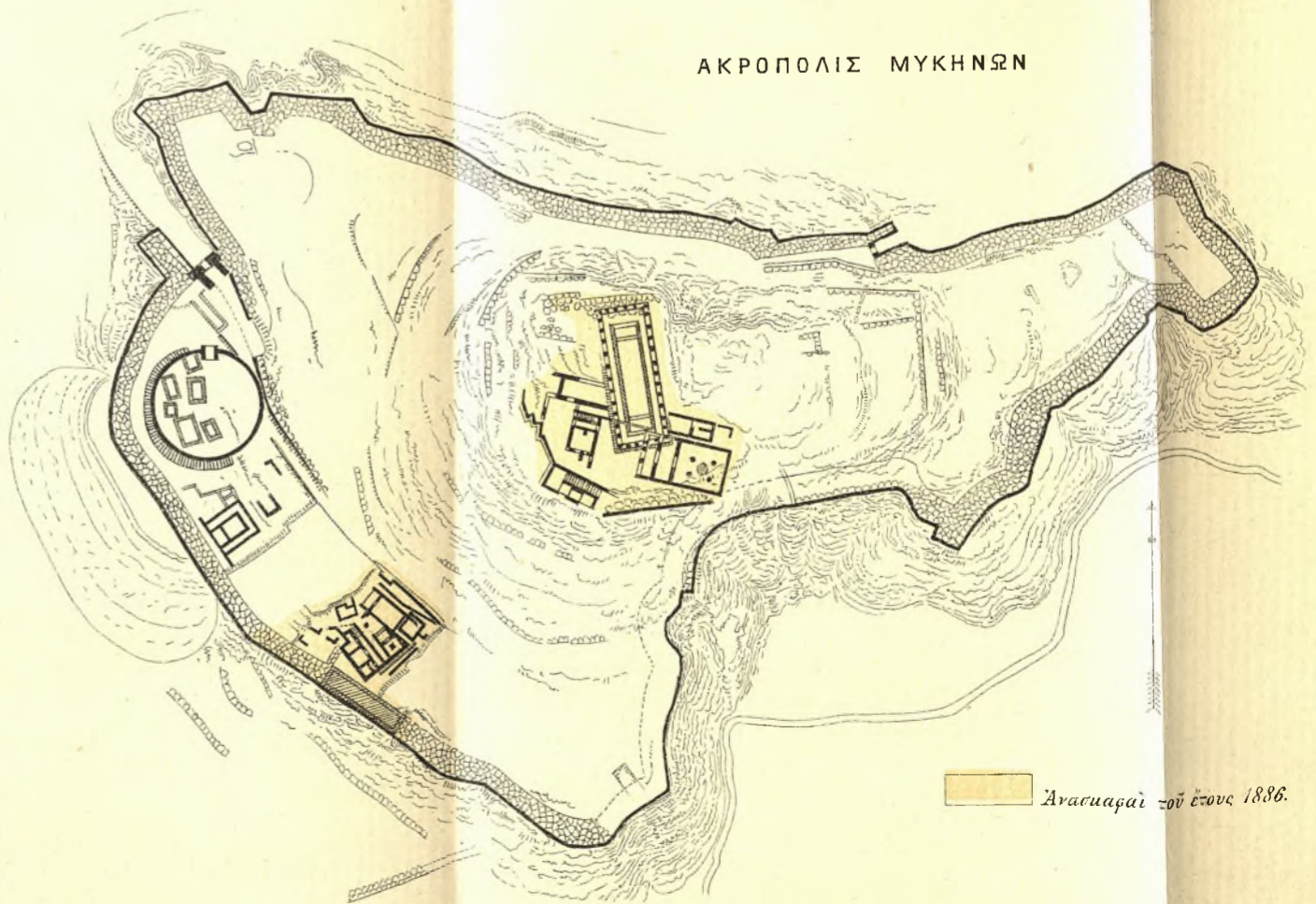
1:200

ΟΙΚΙΑ

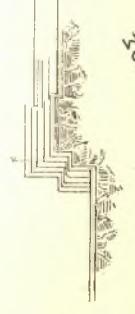

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΜΥΚΗΝΩΝ

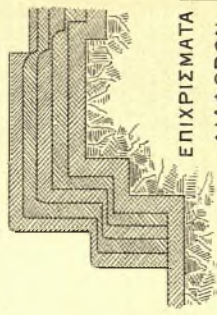
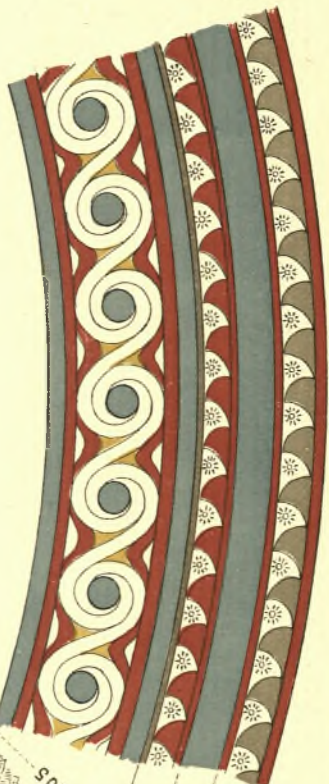

Ανασκαφαι του ετους 1886.

ΤΟΜΗ ΤΗΣ ΕΣΧΑΡΑΣ
3,40μ.

ΤΟΜΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΟΣ

ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ
ΕΠΟΧΩΝ

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΣΧΑΡΑΣ

0,205
0,07
0,05
0,07